

ÇOCUK ve DİZİ

RTÜK tarafından 2016 yılının başlarında yapılan açıklamaya göre Türkiye televizyon izlemede dünyada ikinci sırada yer almaktadır. Yine bu açıklamaya göre çocuklarımız yılda 900 saatini okulda, 1200 saatini televizyon karşısında geçirmektedir. Çocuklarımız anne-babalarından ve okuldan daha çok televizyonu ve ekranı görmektedir.

Televizyonun insanlar üzerinde birçok olumsuz etkisi bulunmaktadır. Bu etkiye en açık olanlar ise şüphesiz çocuklardır. Televizyon çocuklarda geç konuşma, iletişim kurmada güçlük ve dikkat-konsantrasyonda zorlanma gibi birçok sorunu tetiklemektedir. Özellikle bebeklik çağında televizyon karşısında geçirilen uzun süreler bebeklerin zihinsel, duygusal, sosyal ve dil gelişimlerine oldukça zarar vermektedir.

Saniyede onlarca karenin geçtiği ekrana sabitlenen çocuklar için, gerçek hayatın ritmi çok yavaş ve sıkıcı gelmektedir. Sürekli ekran başında vakit geçiren çocuklar ekransız kaldıklarında sıkılmakta ve dikkatlerini toplamakta zorlanmaktadır. Ekran karşısında pasif bir izleyici konumunda oldukları için, koşarak-oyunarak atmaları gereken enerjiyi gereğince kullanamamaktadırlar. Kullanılmayan enerjiler başka problemlere yol açmaktadır. Ekran nedeniyle gelişim normal akışını kaybetmektedir.

Televizyon içerikleri arasında yer alan ve yetişkinlere yönelik yapılan diziler çocuğun duygu dünyasına ve kişilik gelişimine oldukça zarar vermektedir. Çünkü televizyon ile en çok bir arada düşünülen program dizilerdir. Günümüzde pek çok örneği yayınlanan diziler genellikle tüm ailenin ekran başında olduğu saatlerde ekrana gelmektedir.

Çocuk dünyasına ait olmayan birçok duygu ve kavram diziler aracılığıyla çocuklara ulaşmaktadır. Çocuklar dizilerde aşk, sevgili, flört, cinsellik, aldatma, para ve şiddet gibi yaşlarının çok çok üstünde duygulara ve davranışlara şahit olmaktadır. Masumiyetin yaşanması gereken çocukluk yılları, yetişkin duygularıyla örtülmekte ve çocuklarımız içinde buldukları yaşı doyasıya yaşayamamaktadır. Çocukça yaşanmayan yıllar, ileriki yaşlarda psikolojik rahatsızlıklara kapı aralayabilmektedir.

Dizilerdeki kahramanların kişilik özelliklerine baktığımızda bunlar genellikle kıskanç, hırslı, birbirini çekemeyen, öfkeli ve yaşına ait olmayan duyguları yaşayan tiplerdir. Karakterlerin olaylar karşısındaki yanlış tutumları, olumsuz davranışları, gerçek hayatta işe yaramayacak çözüm yolları, çarpıtılmış adalet anlayışı çocuklara rol model olarak sunulmaktadır. **Çocuklar hayatlarına kahraman olarak anne-babalarını değil dizi karakterlerini almaktadır.** Ahlaki değerlerin ve insani özelliklerin kazanılması gereken yaşlar, sanal karakterler ve alıntı kişiliklerle gölgelenmektedir.

Çocuklar dizi izleyebilir mi? Dizi izlemelerinde ne sakınca vardır? Dizi izleme yaşı kaçtır? Pedagoji Derneği olarak bu sorulara çocukların gelişim evrelerini göz önünde bulundurarak cevap aradık.

0-3 Yaş: “Çocuk ve Ekran” makalesinde belirttiğimiz üzere 0-3 yaş grubundaki çocuklar ekrandan uzak kalmalıdır. Bu yaş grubunda izlenen reklamların, çizgi filmlerin, dizilerin çocuk tarafından nasıl kodlandığı bilinmemektedir. Ekran görüntülerinin bebeklerin beyin gelişimine zarar verdiğini gösteren araştırmalar bulunmaktadır. Bu nedenle **0-3 yaş çocukları değil dizilerden tüm ekran çeşitlerinden korunmalıdır.**

3-6 Yaş: Bu yaş dilimindeki çocuklar en fazla günde 20-30 dakika ekran karşısında (TV, telefon, tablet dahil) vakit geçirebilirler. Bu dönemde çocuklar kurgu ile gerçeği ayırt edemezler. Gözleriyle gördüğü her şey gerçektir. Dizide gördüğü şiddet gerçekten vardır. Bu nedenle dizideki şiddet sanki kendi yanı başlarında olmuş gibi etkilenirler. Çocuklar bu yaş grubunda taklitle öğrenirler. Ekran çocuğa gördüğünü taklit etmekten başka bir seçenek bırakmaz. Çocuk dizideki yalanı, şiddeti, hırsı, kötülüğü, suç işlemeyi modeller. **Bu nedenle diziler kesinlikle hayatlarında olmamalıdır.**

6-9 Yaş: Ekran karşısında geçirilen süre 40-50 dakikayı geçmemelidir. Çocuğun bu dönemde bilişsel ve dil becerileri giderek güçlenir. Çocuk dizidekilerin kurgu olduğunu bilir ama bu bilgiyi hem sık sık unuttur hem de bir türlü emin olamaz. Dizide her tarafı kan içinde kalan bir oyuncu için “Bu gerçek değildi değil mi?” diye sorma ihtiyacı hisseder. Bu yaş grubunda, dizilerdeki taciz, tecavüz ve cinayet gibi sahneler çocukları travmatize edebilir. Üstelik aynı şeyin kendi başına gelmesinden korkarlar. Cinsiyet rollerinin öğrenildiği bu dönemde cinsel içerikli sahnelere şahit olmak bir çocuk için oldukça yıkıcıdır. Bu dönem çocukları kahramanların soyut yönleriyle özdeşim kurup, onlara sempati geliştirip onlarla güçlü bir bağ kurabilirler. Bu bağ nedeni ile o kahramanın tüm olumsuz özelliklerini de hoş görürler. **Bu yaş grubundaki çocuklar da dizi izlememelidir.**

9-12 Yaş: Ekran karşısında geçirilen süre 60-70 dakikayı geçmemelidir. Bu yaş grubunda çevre tarafından onay görmek, iyi çocuk olmak önemlidir. Temel motivasyon başarıdır. Ait olma gereksinimi önem kazanır ve sosyal ilişkiler artar. Çocuğun ilişki kurma ve ilişkiyi sürdürme becerilerini, rol model aldığı dizi karakterleri belirleyebilir. Dizilerde popüler olan giyim, konuşma ve alışkanlıklar çocuğun sosyal hayatında vazgeçilmez kriterlere dönüşebilir. Trendler ve konuşma tarzları bu yaş grubunda hızlıca yayılır. Dizilerde çokça yer alan gruplaşmalar çocukların kendi aralarında keskin ayrımlar gözetmesine sebep olabilir. Bu yaş grubundaki çocuklar dizilerde yer alan “anne, baba, erkek, kadın, çocuk” gibi figürlerle kendi hayatını kıyaslayıp çok rahatlıkla mutsuz olabilir. **Bu yaş grubunun dizi izlemesi yine doğru değildir.**

12 Yaş Üzeri: Ekran karşısında geçirilen süre 120 dakikayı geçmemelidir. Bu yaş grubu artık toplumun yapısıyla, felsefesiyle, politikayla ilgilenir. Soyut kavramları anlayarak etkili bir şekilde kullanabilir. Ergenlik diyebileceğimiz bu dönemde çocuğun ilgi alanları genişlemiş ve çocuk birçok anlamda özgürlük kazanmıştır. Cinsellik bu dönemde önem kazanır ve çocuk cinsellikle ilgili şeylere merak duyar. Bu yaş grubunda diziler birkaç bağlamda çocukları etkilemektedir. Diziler madde bağımlılığına, alkol ve tütün ürünlerine duyulan merakı cezbedebilmektedir. Cinsellik içeren yayınlar çocukların cinsel konularda yanlış bilgi edinmesine yol açabilmektedir. Toplumun aile yapısına ters olan ilişkilerin fazlaca yer aldığı diziler gençlerin aile ve ilişki algısını bozabilmektedir. Araştırmalar gençler arasındaki suç davranışlarının ergenlik süresince arttığını göstermektedir. Çeteleşme, gruplaşma,ırkçılık, ayrımcılık, mafya temalarının işlendiği diziler güç gösterilerine, kendince adalet sağlamaya örnek olmaktadır. Okulda ya da günlük hayatında adaleti silahla, şiddetle çözen karakterler çocuklar için fikir verici olmaktadır. **Birçok duyguyu deneyimlemeye çalışan gençler için, suçtan, cinayetten, işkenceden zevk alan karakterlerin olduğu diziler heyecan verici olabilmektedir.** Yine bu yaş grubunda internet kullanımı daha yaygındır ve internet dizileri de bu yaş grubunun tercihleri arasında yer almaktadır. Yurt dışından ithal edilen diziler; özellikle de Kore dizileri genç kızlar tarafından oldukça ilgi görmektedir. Bu tarz dizilerin bitmesiyle birlikte gençlerde çıkan yoksunluk, umutsuzluk ve depresif haller, **dizilere bağımlılık düşüncesini** akla getirmektedir. Bu tarz dizilerden sonra gençler günlük hayata dönmekte ve normal ilişkilerine devam etmekte güçlük çekmektedirler.

Özetle, Pedagoji Derneği olarak çocuğun çocukça ve çocuk duygularıyla yaşaması gerektiğine inanıyoruz. Çocuğun gelişim özellikleri ve dizilerin içerikleri göz önünde bulundurulduğunda, dizilerin çocuklar için uygun olmadığı kanaatindeyiz. Şüphesiz ki çocuklar kendilerini dizilerden koruyamazlar. Onları koruma görevi biz yetişkinlere düşmektedir.

Pedagoji Derneği

